

DERLEME MAKALE / REVIEW ARTICLE

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1623140

KENT, MEKÂN VE TOPLUM BAĞLAMINDA BATI MEDENİYETİNDE EV TASAVVURU

Dr. Öğr. Üyesi. Recep BOZKURT

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sandıklı Uygulamalı
Bilimler Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü.

e-posta: rbozkurt@aku.edu.tr

0000-0003-2201-1758

ÖZ

Toplumsallığın bir izdüşümü olan ev, yönümüzü bulabilmek için dünyaya demir attığımız koordinat sisteminin sıfır noktasıdır. Evin, kendine ait belli başlı özellikleri vardır. Nihayetinde ev, duygudur, anlamdır, yaşamdır. Gündelik ritüellerin gerçekleştiği alan olarak ev, fiziksel bir yer olmaktan öte, insan elinin değdiği anlamlarla doludur. İnsan yaratımı olan ev, toplumsaldır. Ev; kültür, inanç ve değerle inşa edilen bir eserdir. Bir mekân olarak ev, konaklamanın ötesinde birçok anlama sahiptir. Ev, içeri ile dışarı arasında bir set oluşturur; mahremiyeti korur; aileyi bir merkezde toplar; üyelerine sosyal roller verir. Din, kültür, örf ve adet gibi birçok unsur ilk olarak evde yaşam bulur. Diğer bir ifadeyle, insan ilk olarak evde toplumsallaşır. Bu anlamıyla ev, kişinin hayata başladığı yerdir. Bu çalışma, Batı medeniyetinde ev tasavvurunu sorunsallaştırarak kent ve mekân sosyolojisi bağlamında evi mercek altına almaktadır. Bu çerçevede, çalışmanın temel problemi; Batı medeniyetinde kent ve ev tasavvurunda nasıl bir sosyolojik ilişki olduğudur. Gerekli literatür taranmış ve Batı medeniyetinde ev tasavvurunun toplumsal iz düşümleri betimlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Batı medeniyeti, Ev, Mekân, Kent, Mekân sosyolojisi

THE CONCEPT OF HOME IN WESTERN CIVILIZATION IN THE CONTEXT OF CITY, SPACE AND SOCIETY

ABSTRACT

The house, which is a reflection of sociality, is the zero point of the coordinate system where we anchor ourselves to the world in order to find our way. The house has certain characteristics of its own. Ultimately, the house is emotion, meaning, and life. As the area where daily rituals take place, the house is not just a physical place, but is full of meanings touched by human hands. The house, which is a human creation, is social. The house is a work constructed with culture, belief, and value. As a space, the house has many meanings beyond accommodation. The house creates a barrier between the inside and the outside; protects privacy; gathers the family in a center; and assigns social roles to its members. Many elements such as religion, culture, customs, and traditions first come to life in the house. In other words, a person first socializes in the house. In this sense, the house is where a person starts his life. This study problematizes the conception of the house in Western civilization and examines the house in the context of urban and spatial sociology. In this context, the main problem of the study is what kind of a sociological relationship exists in the conception of the city and the house in Western civilization. The necessary literature has been reviewed and the social projections of the concept of home in Western civilization have been described.

Keywords: Western civilization, Home, Space, City, Sociology of space

Geliş Tarihi/Received: 19.01.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 14.05.2025

Yayın Tarihi/Printed Date: 30.12.2025

Kaynak Gösterme: Bozkurt, R. (2025). "Kent, Mekân ve Toplum Bağlamında Batı Medeniyetinde Ev Tasavvuru". *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2) 640-651.

GİRİŞ

Batı medeniyeti, Batının yeryüzüne “yerleşme ve bağlanma” biçimine karşılık gelmekle birlikte, değer merkezli ve zihniyetle ilgili bir adlandırmadır (Taşdelen, 2014: 9). Ev, yeryüzüne yerleşme ve bağlanmanın ilk adımıdır. “Tarihin başlangıcı tarımın keşfine dayandırılmaktadır” (Braudel, 2015). Tarımın gelişmesi, toplumun bir yere yerleşmesi ve kökleşmesi anlamına gelmektedir. Tarım toplumunun yerleşmesi ve gelişmesi “evi” ortaya çıkarmıştır. Diğer bir ifadeyle ev, yerleşik hayatla ilişkilidir. Şehir kurulmadan önce ev vardır. Ev, coğrafyaya yerleşmenin ilk biçimidir. Daha ileri gidecek olursak: Ev, uygarlığın sembolik ifadesidir. Bu nedenle ev, medeniyete karşılık gelmektedir. Medeniyetin beşiği kenttir. Kente yerleşmenin biçimi ise evdir. Evin kendine ait üretici, yönlendirici, belirleyici, anlam taşıyan ve insana duygu veren özellikleri vardır. Ev, salt coğrafik bir nitelik değildir. Coğrafyadan izler taşır fakat ona ruh veren medeniyettir. Batı medeniyeti, kendine ait felsefi, dini, iktisadi, kültürel ve sosyal anlayışa sahiptir. Bu unsurlar, tüm sosyal bütün üzerinde aktif rol oynadığı gibi spesifik olarak evi de şekillendirir.

Mekânı değerlendirmeden bir hayatı ve kültürü anlamak zorlaşır. Çünkü mekân, bir bilinç, bir yaşantı, bir bakış olduğundan, tarih, hayat, kimlik, siyaset, duygu, fikir, ritüel, medeniyet ve zihniyet ile donanmış yüklü bir kavrama karşılık gelmektedir (Alver ve Boz, 2017: 13). Mekân, insani olan bütün eylemlerin gerçekleşme ortamıdır ve yalın bir mekân yoktur. Mekân fiziksel bir yer olmaktan öte gündelik hayatın her alanının kendisinde vuku bulduğu, ruhu ve hafızası olan alanlardır (Karakaş, 2019: 17). Mekân, sözlükte “olmak” anlamındaki kevn (kiyûn, keynûne) masdarından türetilmiş ism-i mekândır ve “oluşun meydana geldiği yer” anlamına gelmektedir (İslâm Ansiklopedisi, 2003: 550). Bu anlamda, mekânsal olarak ev, birçok oluşun meydana geldiği yerdir. İnsan evi yarattığı gibi ev de insanı yaratır. Nihayetinde, ev-insan/insan-ev arasında diyalektik bir ilişki bulunmaktadır. Eliade’nin (1991: 37) ifadesiyle, ev bir nesne, bir “oturma makinesi” değildir. Basit bir ifadeyle ev; duvar, kapı, pencere ve diğer eşyalardan oluşan bir yapı değil, hatırlatıcı bir sistem olarak “temsil aracıdır” (Tekin, 2019: 259). Hafızanın konumlandığı mekân evdir (Güler ve Çakmak, 2024: 88). Bachelard (2013: 34), evi, insanın dünyadaki ilk köşesi ve ilk evreni olarak görmektedir. Freud’a göre ise ev (2011: 50), insanın belki de hala özlemini duyduğu, güvencede olduğu ve kendini hoşnut hissettiği ilk yerleşim yeri olan “ana rahminin yeridir.”

İnsan, kamusal alanlarda döner, dolaşır ve sonunda evine döner. Çünkü ev, insanın kendisine ait olan hem cenneti hem de cehennemidir. Ev, özel alandır, aile üyelerini bir araya getirerek sıcak bir duygu yaratır ve başkalarına karşı kendi içinde dayanışma sağlar. Ev içerisinde ailenin bir arada yaşaması, insan yaşamındaki anlamı daha da genişletir. Aile, aynı anda birçok işlevi yerine getiren diğer toplumsal kurumlarla sağlıklı ilişki kurulmasında öncü rol oynar. Tarih boyunca aile, bireyler için neredeyse tek güvenli merkez olmuştur (Bağlı, 2016). Ev, ailede bütünleşmiş tüm üyeleri bir araya getiren merkezdir; tüm aile üyelerini merkezi bir otorite altında birbirine bağlayan şey, bağımlılık ve itaat ilişkisidir (Solinas, 2008: 191). Bireyin dünyayı algılama biçimi evde oluşmaya başlar. Ev, özel ve kamusal alanlarda yapılacakların teorik olarak hazırlandığı bir atölye işlevi görür. Bu teorik düşüncenin pratiğe döküldüğü ilk aşama evdir. Evin inşa süreci, medeniyetten bağımsız olarak gerçekleşmez. Nihayetinde medeniyet, toplumsal, siyasal, tarihsel, kültürel ve teknik anlamda bir birikimdir. Bu birikimler, evi biçimsel olarak şekillendirirken, toplumsal ilişki biçiminin oluşmasında da belirleyicidir. Batı medeniyeti genel olarak; Antik Yunan, Roma dönemi, Ortaçağ ve Modern Çağ olmak üzere dört farklı şekilde sınıflandırılır. Bu unsurların bütünü, geçmişten gelerek, günümüz Batı medeniyetini oluşturur.

Batı kavramı coğrafik bir anlam gibi görülmektedir fakat değildir. Yönler, insanların bulundukları konuma göre değişir. Doğu bir yerden Doğu, Batı bir yerden Batı’dır (Taşdelen, 2014: 9). “Batı” bir coğrafya parçasının adı olmaktan çok Helen kültürü, skolastik düşünce, hümanizm, bilimsel devrimler, aydınlanma ve modernite tarafından temsil edilen toplumsal normların, etik değerlerin, siyasal sistemlerin, teknolojik ve sanatsal ürünlerin karşılığı olarak kullanılan bir kelimedir (Atalar, 2012: 397). Kısacası Batı kavramı, Avrupa kıtası ve medeniyetine karşılık gelir (Canatan, 2012: 91).

Her dönemin kendine ait bir ruhu ve bu ruhun mekânda cisimleşen örnekleri vardır. Çalışmanın Batı medeniyetinde ev tasavvurunu ele alması, dönemsel kategorileştirme yapmamızı zorlaştırmıştır. Bu nedenle, Batı medeniyetinde ev tasavvurunun meydana gelişi ve değişen biçimlerini kavramak için genel bir perspektif sunulmuştur. Batı medeniyetini açıklayan tek bir tanım yoktur. Ancak her okuma teşebbüsü zorunlu olarak kategorileştirmelere ihtiyaç duyar. Bu nedenle, Batı medeniyetini tanımlayacağımız belirli kompartımanlar olmalıdır. Genel olarak Batı medeniyeti, kategorik olarak şu şekilde ele alınmaktadır: “Antik Yunan, Roma dönemi, Ortaçağ ve Modern çağ”dır. Bu çalışmada, Batı medeniyetinde ev tasavvuru dört farklı döneme ayrılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacına bağlı olarak, bu mekânların tarihsel gelişimi ve dönüşümü detaylandırılmıştır. Bu nedenle çalışmada literatür taramasına bağlı olarak kuramsal, bağlamsal, bütünleştirici ve tarihsel bir değerlendirme yapılmıştır. Türkiye alan yazında ev mekânına yönelik çalışmalar pandemi sürecinde ve sonrasında artış göstermiştir (Agca-Varoglu, 2021; Karakaş vd., 2022; Dilekli Karatay ve Koyuncu, 2024; Turna ve Usta, 2021). Ev mekânının spesifik olarak Batı medeniyeti, kent ve sosyolojik ilişkiler açısından ele alan bu çalışmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

1. Antik Yunan ve Ev: Mahremiyet, Kamusalılık ve Agora

Ev, zamana göre farklı biçimler almıştır. Arkaik Yunan sitelerinde, Mağrip’te, Sicilya ve Napoli’de evler basit ve sade bir şekilde inşa edilmiştir. Bu evler, üç odalı ve dışarıya açılan tek bir kapısı olacak şekilde yapılmıştır. Fakat maddi güç el verdiğinde ev genişlemiş, yeni odalar eklenmiştir (Aymard, 2008: 125). Antik Yunan’da evin mahrem bir mekân olduğunu, kadın ve erkek ilişkilerinin belirli bir sınır içerisinde gerçekleştiğini, Sennett şu şekilde ifade etmiştir:

"Antik Yunan evlerinin yüksek duvarları ve çok az penceresi vardı; keseleri müsait olanların evlerinde odalar bir iç avlunun etrafında sıralanıyordu. Evin içinde klasik Müslüman evinin haremlik-selamlık sistemine benzer bir sistem egemen durumdaydı. Evli kadınlar konukların ağırlandığı oda olan andron'da asla görünmezlerdi. Andron'da verilen içkili davetlerde sadece kadın köleler, fahişeler ve yabancı kadınlar görünürdü. Evli kadınlar ve kız çocukları gunaikeion diye bilinen oda ya da odalarda oturlardı; eğer hanenin hali vakti yerindeyse ikinci katta yaşarlardı ki bu sokağın avluya yapabileceği günlük müdahalelerden daha da uzaklaşmak anlamına geliyordu" (Sennett, 2008: 63).

Mahremiyetin ana mekânı evdir çünkü ev, kamusal ile özel alan arasında bir set oluşturur. Antik Yunan'da ev, mahrem alana, diğer bir ifade ile özel alana karşılık gelir. Evin konumu, mimarisi, özel anlamlar taşımaktadır. Ailenin ekonomik durumu, evin şekillenmesinde önemli bir faktördür. Atina evleri surların içinde alçak bir şekilde inşa edilmiştir. Evler yüksek ateşte pişirilen tuğlalardan yapılmıştır. Genelde evler tek katlı yapılmıştır. Ailenin ekonomik imkânı var ise, evlerin odaları, etrafı duvarlarla çevrilerek iç avluya açılan mekânlar veya evin ikinci katı inşa edilmiştir. Bu dönemde ev yalnızca aileyi içerisinde barındırmamış, ya atölye işlevi ya da satış mağazası görevini de görmüştür (Sennett, 2008: 30).

Antik Yunanda agora ile ev arasında önemli bir ilişki vardır. Agora halkın bir araya geldiği yer anlamına gelir. Devlet agorası ve ticaret agorası olmak üzere iki tür agora bulunmaktadır. Agora, evlerin yerleşimini, kamu yapılarını ve ticaret etkinliğini çevresinde toplayan merkezi bir öneme sahiptir (Taşçı, 2014). Yunan site devletlerinde ilk olarak inşa edilen unsur agoradır. İnsanlar zamanlarının çoğunu ev yerine, bu kamusal alanda geçirmişlerdir (Kılıçbay, 1993). Antik Yunan şehirlerinde evler, meydan etrafında inşa edilmiştir. Önce meydan daha sonra ev inşa edilmiştir. Bu meydana karşılık gelen, agoradır. Özel alandan çıkan kişi, kendisini kamusal alanda bulmaktadır.

Agora, evin inşasında önemli bir yere sahiptir. Platon tapınak, agora ve ev hakkında şunları söyler: Tapınaklar agora ve şehrin etrafında dairesel bir şekilde konumlandırılmalı, şehrin ve merkezinin saflığını korumak için koruyucu bir daire oluşturmalıdır. Kamusal ofislerin ve mahkemelerin evlerinin, her ikisi de kutsal olduğundan, tapınaklarla yakın ilişki içinde konumlandırılması gerektiği düşüncesi vardır. Yine Platon, evlerin şehir duvarı işlevi görecektir şekilde inşa edilmesi gerektiğini savunur. Evler düzenli bir şekilde inşa edilmeli ve hepsi sokağa bakmalıdır. Böyle bir düzenlemenin amacı yalnızca koruma sağlamak değil, aynı zamanda genel etkinin estetik olarak hoş olmasını sağlamaktır (Platon, 2021). Antik Yunan'da ev, tapınaklarla yakın bir mesafededir. Evin konumu tapınağa göre şekillendiği gibi agoranın konumuna göre de belirlenmektedir. Anlaşılabileceği üzere ev, kendisini diğer mekânlara göre konumlandırmıştır.

Antik Yunan kentlerinin yerleşimi ve sahip olduğu özellikler birbirinden farklılıklar taşımaktadır. Örneğin, Delos kenti: Etkileyici ve kapsamlı bir kanalizasyon sistemi bulunmaktadır. Konutların birçoğunun yer altı sokak kanalizasyonu ile ilişkili tuvaletleri vardır. Evlerin büyük çoğunluğunun avlularında su depolamak için bir sarnıcı bulunmaktadır. Lato kenti: Dik yamaçlı iki komşu tepenin arasındaki vadi ve yamaçlara inşa edilmiştir. Konumunun doğal savunma nitelikleri kentin düzenlenmesiyle daha da genişletilmiştir. Teraslar üzerinde inşa edilen evler bir dizi düzenli olmayan halka biçiminde yamaçta yükselmekte ve herhangi bir düşmana karşı bir dizi yüksek sur duvarı etkisi yapmaktadır. Büyük çoğunluğu İ.Ö. yüzyıldan kalma konutlar tümüyle araziyle uyumlu bir şekilde inşa edilmiştir. Teraslar üzerinde doğrusal olarak bir oda diğerinin gerisinde olacak biçimde düzenlenmiştir (Owens, 2000). Coğrafi özellikler, evin nerede, nasıl ve hangi biçimde inşa edilmesinde belirleyici olmuştur.

Antik Yunan döneminde bazı kadınlar, fizyolojik kusurları nedeniyle evlere kapatılmışlardır. "Ksenofon'un Oikonomikos'unda bir erkek, eşine 'senin işin evde oturmak olacak' diyerek tembihte bulunmaktadır" (Sennett, 2008: 63). Antik Yunan'da ev ile kadın birlikte anılmaktadır. Çınar (2013)'a göre; bunun önemli bir nedeni; "Antik Yunan'da şehirlerin 'demokrasi ve yurttaşlık hakları' olmayan kadınları ve köleleri dışlaması"dır.

2. Roma Dönemi ve Ev: Özel Alan ve Sınıfsal İlişkiler

Evler antik Yunan agoralarında olduğu gibi Roma forumlarında da benzer şekilde inşa edilmiştir. Eski Roma forumu, agoraya çok benzeyen bir kent merkezidir. Forumlarda siyaset, din ve gündelik hayata yönelik sohbetler yapılmaktadır (Sennett, 2008). Evler büyük meydanlar etrafında artarak inşa edilmeye devam edilmiştir. Nüfusun artması evlerin sayısını arttırmıştır. Bu artışla beraber agora/form gibi mekânlar daha iç yerlerde kalmışlardır. Roma döneminde aile ve sosyal ilişki biçiminde değişim yaşanmıştır. Kadın ve erkek arasında eşitlik söz konusudur. Kadınlar, erkekler gibi kendi mülklerine sahip olabilmektedir. Kadın ile erkek aynı ortamda yemek yiyebilmektedir. Roma'nın ilk dönemlerinde erkekler sedirlere uzanırken kadınlar ayakta dururdu. Hadrianus döneminde evli çiftler birlikte yatmaya başladılar. Eski bir Roma evine bir koridordan girilir ve açık hava atriyumuna (evin içindeki avlu) çıkılırdı. Evin yanlarında uyumak ve depolama için kullanılan odalar vardı. Evin duvarlarında koruyucu tanrıları simgeleyen 'nişler' (duvar süslemeleri) vardı. Bu alanda baba tahtı andıran yüksek bir sandalyede otururdu ve her iki tarafta atalarını temsil eden portreler vardı. Eve gelen misafirler portrelerden, heykellerden ve yaşayan bir adamdan oluşan bir otorite masasıyla karşılaşırdu. Ev yeterince zenginse, yanlarda da doğrusallık hakim olurdu: odadan odaya geçilir, her birinde kimin veya neyin hakim olması gerektiğine bakılırdı. Ev alanlarının düzenlenmesinde, "ön, arka ve yanlar, büyük ve küçük öncelikler, mekansal olarak açıkça ifade edilirdi", böylece insanlar bir odaya önce kimin girmesi gerektiğini ve diğerlerinin hangi sırayla girmesi gerektiğini veya misafirlerin önemine göre hangi odaların kullanılması gerektiğini bilebilirlerdi. Bu sosyal piramidin tepesindeki ev düzeni, başkalarına nasıl yaşayacakları konusunda bir standart da sağlıyordu. İnsanlar bir

odaya önce kimin girmesi gerektiğini ve diğerlerinin hangi sırayla girmesi gerektiğini veya misafirlerin önemine göre hangi odaların kullanılması gerektiğini bilebiliyorlardı. Bu durum, ailenin çok sayıda odası olan lüks bir eve sahip olmasını gerektiriyordu. Çoğu Romalı aynı lükse sahip değildi. (Sennett, 2008: 103-105). Ancak Roma evleri, yine de sakinlerinin ihtiyaçlarına yanıt veren bir mekândır. Evlerin birçoğunda sembolik işaretler bulunmaktadır. Bir anlamda sınırların işaretlendiği, korunduğu ve ziyaretçilerin bunları tanıdığını ve bunlara saygı göstermesi gerektiği anlamı bulunmaktadır (Berry, 2016: 141).

Roma'da insulaelardan (caddeler ile çevrilmiş çok katlı yapılar) başlayarak; modern yapılarda olduğu gibi çok katlı evler yapılmaya başlanmıştır. Ev, her zaman aynı ihtiyaca cevap verecek biçimde inşa edilmiştir. Aileyi dışarıdan gelecek kötülüklerden korumak en önemli amaçlardan biridir. Eve kutsallık atfedilmektedir. Evin yapımına başlanırken tanrının rızasını dileyen törenlerin yapılması, bu amaçlardan biridir (Aymard, 2008). Roma evlerinde genellikle iç kapılar bulunmaz, kapı yerine kumaş perdeler kullanılır. Üst orta sınıf bir ailenin evine girildiğinde, evin açık avlusuna girilir ve ayakta beklenir. Açık avlu bazı açılardan agora işlevi görür. Eve önem sırasına göre girilir ve ev sahibi tarafından bu şekilde kabul edilir. (Sennett, 2008: 105).

Roma'da evler hiyerarşik olarak sınıflandırılmıştır. Kraliyet ailesi sarayda, soylular ise farklı bir mülk olarak kendi otellerini de ev olarak kullanmışlardır. Bu otellerin her biri kendine özgü mimariye sahiptir. Ev ile iş yeri arasında ayırım bulunmamaktadır. İster soylu, ister finansör, avukat, esnaf olsun, üçüncü zümre arasında da ev aynı zamanda çalışma yeridir. Bu amaçla inşa edilen konutlar, zenginliği göstermenin yanı sıra, sembolik olarak statüyü de teyit etmektedir (Wallace-Hadrill, 1988: 56). Roma evlerinde yalnızca aile üyeleri yaşamaz. Üst sınıftan olan Romalıların evlerinde kölelerde bulunmaktadır. Bu köleler ailenin günlük hayat içerisindeki işlerinde, hastalık gibi durumlarında, aile üyelerine yardımcı olmaktadır. Evin içerisinde kölelerin özel alanı yoktur. Köleler herhangi bir alanda uyurlar ve ev ahalisinin güvenliği için nöbet tutarlar (Aries ve Duby, 2006: 71-72, 89). Kişilerin sosyo-ekonomik durumu ve statüleri evin hangi biçimlerde inşa edildiği ve evin içerisindeki ilişkilere yönelik önemli ipuçları barındırmaktadır.

3. Ortaçağ Döneminde Evin Kullanımı

Ortaçağ döneminde ev, diğer dönemlerle (Antik Yunan ve Roma) benzer özellikler taşımaktadır. Elbette Ortaçağ döneminin koşullarına göre farklı özellikler bulunmaktadır. Ev, dış tehditlere karşı korunma amacıyla kullanılmıştır. Ortaçağda Hristiyanlar baskı altında oldukları için evlerde toplanmışlar (Canatan, 2012). Ortaçağ savaşçısı için evi; bir nöbet yeri, bir kale ve aynı zamanda bir saldırı ya da savunma silahı (Elias, 2000) anlamına gelmektedir. Kentlerin büyümesiyle birlikte birçok farklı amaçla kullanılan evler ortaya çıkmıştır. Ortaçağ kentlerinde birçok manastır bulunmaktadır. Bu manastırlar, hastane, misafir evi ve öksüz evleri gibi birçok sosyal hizmet faaliyetinden de sorumlu olmuştur. Bu önemli binalar taştan yapılmışken; buna karşın evler, ahşap olup kamışlarla kaplı çatılara sahiptir (Canatan, 2012). Evlerin yapımında kullanılan inşaat malzemeleri birbirinden farklılık göstermektedir. Örneğin; Ortaçağ evlerinin inşaat malzemeleri, üzerinde bulundukları topraklardan elde edilmektedir. Dolayısıyla toprağa göre inşaat malzemesi de değişmektedir; "kimi yerde saz ve kireçten, kimi yerde taş veya tuğladan yapılmaktadır, kiminin damında saman, kiminin damında kiremit veya kaynak taşı kullanılmaktadır" (Mumford, 2013: 348).

Ortaçağ'a gelindiğinde ev ve kadın ile ilgili yazılanlar şunlardır: "Ev, kadının geri çekilip sığındığı bir yer değil, kadının savaş alanıdır, arenasıdır, sınıridir, dünyasıdır. Ev, kadın için savaş halindeki yaşamdır; erkek için ise dinlenme halindeki yaşamdır... kadının, etkinlikleri için başka bir dünyası yoktur... Bizzat, varoluşunun getirdiği gereksinimler dolayısıyla kadının, erkeğinden farklı bir ev ideale sahip olması gerekir" (Sennett, 2013: 47).

Aymard'a (2008: 126) göre "ev, ailenin ve özel yaşamın egemenlik alanı olması, sadece kadına ait olmasındandır çünkü kadın besleyici ve doğurgandır; burası da beslenme, uyku ve üreme gibi esas biyolojik etkinliklerinin yeridir. Erkeğin evde geçireceği zaman çok sınırlıdır, bütün günü dışarıda geçirecektir ya tarlada çalışacak ya kent meydanında ya da kahvede diğer erkeklerle beraber olacaktır." İşbölümünün olması, evi de şekillendirmektedir. Evin bakımı, yiyeceklerin hazırlanması, ekmek ve yemek pişirmek, su ve odun taşımak, kümes hayvanlarına bakmak, giyecekleri dokumak gibi görevleri kadın yapmaktadır. Kadın bu işlerini ev ve evin etrafında gerçekleştirmektedir (Aymard, 2008: 128). Evin, özel ile kamusal alan arasında işbölümünü üreten merkezi bir rolü olduğu anlaşılmaktadır.

Ortaçağda ev ile iş, iç-içedir. Örneğin, ressam evini atölye olarak kullanabiliyorken bir hekim de evini muayenehane olarak kullanabilmektedir (Mumford, 2013). Ticaretin büyümesi ile birlikte iş ile ev birbirinden ayrılmak durumunda kalmıştır. İşin evden ayrılmasıyla birlikte evde geçirilen zaman da kısalmıştır. Ortaçağ evlerinde, özel odalar (birlikte olma adına) pek bulunmamaktadır. Odaların sayısı çok olsa da, aynı oda içerisinde yemek yeme, iş yapma, dışkılama ve uyuma yeri olarak kullanılmaktadır. Helaların ayrı olarak inşa edilmesi 18. yüzyılın ortasında yaygın bir şekilde kullanıma girmiştir (Sennett, 2013: 43). Evin iç tasarımı sonraki yıllarda daha farklı bir duruma gelmiştir. Birbirinden ayrı olarak yatak odası, salon, mutfak, banyo, misafir odası gibi mekânlar modern dönem ile birlikte ortaya çıkmıştır.

Ortaçağın kaos ile netlik arasındaki kopukluğundan farklı olarak, mekanların bölünme işlemi kamu alanında başlamıştır ve işbölümü yoluyla özel alanlarda devam etmiştir. Bir arada yaşamaktan ziyade, aynı aile üyeleri farklı özel alanlar içerisinde yaşamaya başlamışlardır. Bu durumu, Alman mimari eleştirmeni, eski evlerin yeni prensiplere göre bölünmesiyle oluşan ayırıcı etkiye bağlamaktadır.

"18. ve 19. yüzyıllardaki kent evlerimizde konukların önünde birden bire geniş alanlar, salonlar ve avlular açılırdı... O geniş mekânlar ev halkının tüm üyelerinin kullanımı içindi... Ama zengin yurttaşların modern ikametgâhlarında tüm mekânların her biri aile topluluğuna ait üyelerden birinindir ve evdeki bireyler, alabilecekleri en küçük alana çekilmişlerdir" (Sennett, 2013: 45).

Rönesans dönemi konut yapılarında, baskın karakteri, soylular ve zenginler için tasarlanmış, genellikle kentlerden uzak, sayfiye evleri, villalar meydana getirmiştir. Rönesans form ve biçim ilkeleri, özellikle 16.yy'da, konut mimarisinde villalarda uygulanmıştır (Günçan, 1993). Kentler kurulurken, özellikle evlerin nerede kurulacağı ve hangi sınıfları kapsayacağına dikkat edilmiştir. Buradan evlerin homojenlik, parçalı ve hiyerarşik bir şekilde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Evin biçimsel özellikleri ya da yer aldığı mekân bireyin sınıfsal "kimliğini" yansıtmaktadır. Modern dönemle birlikte, evin sınıfsal kimliği daha da görünür olmuştur.

4. Modernite, Kent ve Ev: Sanayileşme, Kitlesele Göç ve Konut Sorunu

Aydınlanma düşüncesine dayanan modernlik düşüncesi, Batı medeniyetinde büyük değişimlere neden olmuştur. Akla ve bilime önem veren modernite düşüncesinin yansımaları en çok kentte kendisini göstermektedir. Modern hayat, kente yönelen ilgisi nedeniyle doğadan, doğal olandan kopmuştur. Baudelaire, modern sanatın sahnesinin doğa olamayacağını söyler. Onun yeni sahnesi kenttir ve kent doğa gibi hakikati sahtedir, sunidir; tanrısal değil, şeytanidir. Çünkü modern kent, modern aklın ürünü olarak inşa edilmiştir (Şakar, 2014: 431). Modern kentin oluşumu tam olarak 20. yüzyılda gerçekleşmiştir. Modernlik düşüncesi yalnızca büyük kentlerin oluşumunu değil, toplumsal hayatın mikro alanlarını oluşturacak şekilde yeniden kurgulamış ve düzenlemiştir. Modern kentlerin belirleyicileri olarak; kent planlamacıları ve mimar-mühendis gibi faktörler aktif rol oynayarak modern kentlere yeni bir kimlik kazandırmışlardır (Karakaş, 2015). Modernite düşüncesi her alanda olduğu gibi mimari alanında da belli başlı özellikler göstermiştir. Bunlar; sadelik, süslemekten kaçınma, her şeyin anlaşılır, yalın bir gerçekliğin eseri olmasına özen göstermek (Göka, 2001: 188). Sözelimi mekândaki ortak alanlar, iş yerleri ve diğer binalar ne için yapılmışsa yalnızca ona uygun olmalıdır. İşin görülmesi önemli iken güzelleştirme çabaları anlamsızdır. Örneğin bir bina için çok fazla harcama yapılmamalıdır. Yirminci yüzyıl modernizminin öncüsü olarak bilinen Le Corbusier'e göre; "şehirler, vatandaşlara bırakılamayacak kadar önemlidir." Le Corbusier, şehirlerin katıksız geometri kurallarına uymaları gerektiğini savunur (Çınar, 2013). Modern dönemde ev ve kent modern mimari tasarımı ile inşa edilmiştir.

Harvey, "moderniteyi ister nazik ve demokratik, ister devrimci, travmatik ve otoriter olsun 'yaratıcı yıkım'la ilgili görür (2013: 7)." Modernlik her şeyi her an yıkıp yeniden yapma, yeniden inşa etme isteği ve becerisidir. Kent dediğimizde bütün karmaşıklığıyla, kaosuyla, devingenliğiyle ve kalabalığıyla elbette Paris' aklı gelir. Yıkılıp yeniden yapılmasının yanında, çelişkileriyle, çatışmalarıyla, parçalanmalarıyla Paris modern hayatın kaynağıdır; hatta modernliğin başkentidir. "Modernlik Paris'i yıkıp yeniden inşa ederken, aslında kentin binlerce yıllık geleneksel kodlarını da hallaç pamuğu gibi atıyordu; kentin altı-üstüne gelirken, ilişki biçimleri de temelli olarak değişmeye başlamıştı" (Şakar, 2014: 430). Modern düşüncenin üretimi olan Paris'in inşasını, Cansever (2015: 36) şu şekilde yorumlar: "Paris'te, şehrin içerisinde yeni bir yapı yapmak neredeyse imkânsızdır; çünkü bütün binalar birbirine yapışıktır. Onların arasında hiçbir şey getiremezsiniz, donmuş bir dünyadır. Bütün nesiller o donmuş dünyada yaşamak mecburiyetindedir".

Weber'e göre (2000) "Batılı kent (modern kent)" bireylerin bir yaratımıdır, çünkü bu bireyler belirli bir örgütlenme ve işbirliğini gerçekleştirerek bu işi başarmışlardır. "Modernite" mekânının belirli özellikleri vardır (Lefebvre, 2014: 26): "homojenlik-parçalılık-hiyerarşiklik. Elementlerin ve malzemelerin imalatı; müdahillerin benzeşen gereklilikleri; yönetim ve denetim, gözetim ve iletişim yöntemleri. Mekân parçalanır parsellere ve parçalara ayrılır. Katı bir hiyerarşileşme söz konusudur: konut mekânları, ticari mekânlar, boş zaman mekânları, marjinaler için mekânlar, vb".

Kitlesele göçlerle birlikte Batı kentleri tekrardan gözden geçirilmiştir. Weber (2000: 67), modern dönemde nüfustaki muazzam artışı ve yoğunlaşmayı, sanayi döneminin doğal bir sonucu olabileceğini iddia etmiştir.

"Endüstri devriminin etkileri ile kırsal kesimden kentlere büyük göçlerin başlaması, hızlı nüfus artışı ve beraberinde getirdiği kentleşme olgusu, mevcut "konut yapılarının da yetersizliğini" göstermiş, yeni kullanıcı kitlelerinin ihtiyaçlarına karşılık verebilmek için, yeni biçimler ve tasarım ilkeleri oluşturarak çok katlı yapılaşmalara, kentsel çevrelerin en uygun konut çözümleri olan sıra ev gruplarına ve endüstriyel alanların etrafında oluşan yeni banliyölerde bahçeli modern şehir tasarımlarına gidilmiştir" (Günçan, 1993: 59-60).

Kente göç etme ile birlikte, arazi satın almak ve bir ev inşa etmek çok zordur. Çünkü kent, hukuki, rasyonel ve kurumsal fonksiyonlara sahiptir. Bu özelliklere sahip olması ve yoğun bir göç almasından dolayı konut sorununu ortaya çıkarmıştır. "Endüstri kentlerinde hızla yükselen nüfus-özellikle işçi sınıfının ihtiyacını karşılamak üzere-inşa ve konut sektörünün gelişmesine yol açmıştır. Fakat inşa edilen konutların büyük bir kısmı ucuz ve kalitesi düşüktür. Fabrikalar şehrin içinde kurulmuş ve estetik bir görüntü oluşmamıştır. Ayrıca sokakların inşası da plansız bir şekildedir" (Canatan, 2012: 101-102). "Sanayileşmenin artmasıyla birlikte, evlerin yapıldığı kenar mahalleler fabrikalarla karışmış; kamu alanı ve temel sağlık hizmetlerinin (akarsu, lağım, çöplerin atılması) yokluğu nedeniyle oturulamaz hale gelmiştir" (Benevolo, 2006: 171). Kırdan şehre doğru göç eden insanlar, şehirde ev alma veya inşa etme teşebbüsünde olmuşlardır. Bahsedildiği gibi evin yaşam koşulları iyi bir durumda değildir. Fakat modern dönemle birlikte ev, bir kralın dahi sahip

olmadığı konfora kavuşmuştur. Elbette bu durum, kişilerin ekonomik durumuyla ilişkili bir şekilde farklılık göstermektedir. Nihai anlamda ise, modern dönemle birlikte ev, çok hızlı bir değişim ve dönüşüm geçirmiştir.

19. yüzyılın ilk yarısında, var olan konut alanları kısa sürede dolmuştur. Evler daha sonra kendi içlerinde yeniden bölünmüş, bu da yeterli olmayınca eski binaların üst katlarına yeni katlar eklenmiştir. Paris'te bulunan evlerle ilgili klasik imgeye göre; bir evin katları sınıfsal olarak bölünmüştür. Evin birinci katında varlıklı aile, ikinci katında saygın bir aile ve çatı katında hizmetçi aileler oturmaktadır. Kentin Haussmann tarafından 1850 ve 1860'larda yeniden kuruluşu sırasında bölgeler içinde sınıfların iç içe geçmesi planlı olarak azaltılmıştır. Yüzyılın ilk yarısında kişilere ait evlerin bölünerek tek tek dairelere dönüştürülmesi sırasında kendiliğinden ortaya çıktığı kadarıyla heterojenliğe, artık mahalle ve semtleri homojen ekonomik birimlere dönüştürme çabasına karşı çıkmıştır. Yeni yapıların ya da onarılan evlerin yatırımcıları bu homojenliği akılcı bulmuşlardır; çünkü sermayelerini nasıl bir alana koyduklarından emindirler (Sennett, 2013a: 181-182).

Toplumsal sınıflar kentlerde birbirinden yalıtılmıştır. Konutlar aynı sınıfın üyelerine ait ise yatırım güvenli olarak görülmüştür. Konutların sınıfsal olarak ayrışması, değerinin belirginleşmesi anlamına gelmektedir. İnşa edilecek konutlarda kullanılacak malzemeler, sınıfsal olarak birbirinden ayrılmaktadır. Evlerin fabrikalara uzak kurulması, işçilerin zamanlarının büyük kısmını yolda geçirmelerine sebep olmaktadır (Sennett, 2013a: 183). Sanayileşmeye paralel olarak kadın ve erkekler fabrikalarda işçi olarak çalışmaya başlamışlardır. Günün büyük bir zamanını fabrikada geçiren işçiler evden uzaklaşmış, ev yatılıp kalkılan bir mekâna dönüşmüştür. Kadınların fabrikalarda işçi olarak çalışması, üst sınıfta yer alan ailelerin evine hizmetli olarak çalışanların sayısında ciddi düşüşler meydana getirmiş ve nihai olarak evin iç tasarımı da değişime uğramıştır. Özellikle mutfak, ev hanımının isteğine göre yeniden tasarlanmıştır (Schwartz-Cowan, 1976: 10).

Manifaktürden ve küçük işletmecilikten büyük sanayiye böylesi bir geçiş yaptığı ve üstüne üstlük, bu kadar elverişli koşulların hızlandığı bir geçiş yaptığı dönem, aynı zamanda, ağırlıklı olarak "konut kıtlığı" dönemidir. Bir yandan, kırsal kesimden işçi kitleleri, birdenbire, sinai merkezle dönüşmekte olan büyük kentlere çekilir; diğer yandan, bu eski kentlerin mevcut yapılaşması artık yeni büyük sanayinin gerektirdiği koşullarla ve getirdiği trafikle uyumlu değildir. Burjuva basını, tek çare olarak uygun bir ev sanayisini giderek daha fazla genişlemeye zorlamıştır. Konut kıtlığı sorunu, işçi sınıfının genel olarak kötü, aşırı kalabalık ve sağlıksız konutlarda yaşamasına neden olmuştur (Engels, 2020).

Konut sorunu, burjuva sınıfını harekete geçirmiştir. Nihayetinde "mekân mülkiyetle, mübadeleyle, kurumlarla, kültürle, bilgiyle ilişkilidir. Satılır, alınır; mübadele ve kullanım değeri vardır" (Lefebvre, 2014: 24). Modern öncesi dönemde ev genel anlamda ihtiyaç temelli olarak inşa edilmiştir. Evin bir meta olarak alınıp satılması modern çağda karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, kent hayatıyla ilişkilidir. Çünkü kırsal alanda yaşayan insanlar kitlesel olarak kente göç etmiştir. Kentlerde bu insan kalabalığının barınma ihtiyacını karşılamak adına yeni evler inşa edilmiştir. Bu dönemde evin alınıp satılma süreci hızla artarak devam etmiştir.

Avrupa ve Birleşmiş Devletlerde sanayileşmenin artmasıyla birlikte kitlesel göçler ve buna paralel olarak hızlı kentleşme gerçekleşmiştir. Bu nedenle burjuva sınıfı güvenlik endişesi yaşamıştır. Burjuva sınıfı kendi güvenlik kaygılarını azaltmak için geniş alanlar içerisinde dışarıya kapalı, duvarlar ve çitlerle korunan evler, villalar ve pansiyonlar inşa ederek güvenli konutlar tasarlamışlardır. Bu korku ve endişelere bağlı olarak, yeni konut tasarımları ve kontrol yöntemlerinin gelişimi artmıştır (Kuppinger, 2012).

Kamusal alanın "güvenliksiz, tehlikeli, emniyetsiz, korku ve risk" barındıran durumuna karşı özel alan olarak evin güvenli bir şekilde tasarlanmasına modern dönemde de devam edilmiştir. Fakat buradaki en önemli fark şudur: Antik Yunan'da olduğu gibi ev, kent mekânını korumaktan ziyade ailenin güvenliğini koruması amacıyla tasarlanmıştır. Bu bağlamda gelişen güvenli siteler, ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkmış ve hızla hem bu ülkenin diğer şehirlerinde hem de Avrupa, Asya, Afrika ve Güney Amerika'daki kentsel bölgelerde, üst düzey ve yeni ortaya çıkan orta sınıf kesimler için çekim noktaları haline gelmiştir (Kurtuluş, 2011: 18). Blakely ve Snyder (1997), Amerika'da güvenli sitelerin sayısındaki hızlı yükselişi, dönemin demografik, ekonomik ve sosyal dönüşümleriyle birlikte, bireylerde geleceğe dair yoğun bir endişe ve korku hissinin oluşmasına bağlar.

19. yüzyıl boyunca evlerin iç tasarımları aile üyelerini birbirinden ayırdı. Oturma odası ile yatak odası arasında net bir ayrım ortaya çıktı ve ortak ve özel alanlar yaratıldı. Evlerin odalarını bölme süreci sonraki yıllarda artarak devam etti. Örneğin New York'un karakteristiği haline gelen "tren evleri" bu bölme mantığıyla inşa edildi. Bu sosyal konut tarzı evlerde odalar düzenli bir sıra halinde inşa edildi; oturma odasından sonra yemek odası, sonra yatak odası veya odalar ve son olarak mutfak. Bu "tren evleri" başlangıçta burjuvazi için inşa edildi, ancak daha sonra yoksullara bırakıldı. Tren evlerinin bulunduğu yerler, yoksulların şehirleri haline geldi. (Sennett, 2013: 44).

Sağlıklı ve konforlu bir hayat sürdürülmesi için icat edilen araç gereçler, yoksul ailelerin evlerine 19. yüzyılın sonuna kadar girmediler. İlk olarak demir borular kullanıldı; aynı şekilde akan suyu olan tuvalet, sonunda gaz lambası ve gaz sobası, temiz su boruları ve atık su boruları olan küvet; her eve şebeke suyu sağlayan ortak bir su sistemi ve ortak bir kanalizasyon sistemi inşa edildi. Tüm bu gelişmeler 1830'dan sonra kademeli olarak orta ve üst ekonomik sınıfların evlerine ulaştı; bu yenilikler bir nesil içinde orta sınıfın gereklilikleri haline geldi (Mumford, 2013). Evin temel ihtiyaçlarının çoğu, önce üst sınıf ailelerin evlerine, daha sonra da orta ve alt sınıf ailelerin evlerine girdi.

Batı medeniyetinde evin iç ve dış mimarisinin değişimi en fazla modern çağda gerçekleşmiştir. Bu çağda, Batı medeniyeti teknolojik olarak çok ileri bir aşama kat etmiştir. Evin yapımı için kullanılan malzemeler değişmiştir. Aynı şekilde, ev içerisine yeni teknolojik aletler girmiştir. Teknolojik olarak; çamaşır makinesi, buzdolabı, fırın, televizyon, bilgisayar, internet gibi birçok şey sayılabilir. Bu unsurlar mekânsal olarak evi dönüştürmüştür. Evi dönüştürmekle kalmayıp evin içindeki insanı da dönüştürmüştür. Ev, sabit/durağan/hareketsiz olarak kalmamıştır. Değişen, dönüşen yaşam şartlarıyla birlikte evin içi, evdeki kişiler ve evin dışarı ile kurmuş olduğu ilişki biçimi de değişmiştir.

Evi dönüştüren önemli aygıtlardan biri de internet ağının genişlemesidir. İnternetle birlikte evin sınırı ortadan kalkmıştır. Mekân insana fiziksel anlamda engeller çıkartırken internet bu engeli aşmıştır. Bu bağlamda evde sınırlar birbirine geçmektedir. Tarihin çok büyük bir kısmı boyunca insanlar ihtiyaç duydukları şeylerin çoğunu, hatta bazen hepsini evin içinde ya da evden uzaklaşmadan avcılık ve toplayıcılıkla üretmiş veya tüketmiştir. Sanayi Devrimi'ne kadar bu durum geçerliliğini korumuştur. Modern kent hayatıyla birlikte insanın yaşadığı yer ile çalıştığı yer birbirinden ayrılmıştır. Daha da önemlisi mal ve hizmetleri elde ettiği yer arasında bir ayırım ortaya çıkmıştır. Evden çıkma/uzaklaşma gerekmekteydi çünkü mal ve hizmetlere ulaşmak için "pazara, çarşıya, sergiye, fuara, bakkala, süpermarkete, alışveriş merkezine" gitmek gerekirdi. İnternet ağlarının gelişmesi ile evin dışındaki mal ve hizmetlere dışarı çıkmadan ulaşılabilme imkânı oluşmuştur. Ev, üretimin yeri olduğu gibi tüketimin de mekânına dönüşmüştür (Ritzer, 2016).

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler kent hayatını değiştirdiği gibi ev mekânını da bu değişime zorlamıştır. Modern dönemde evin değişimini sağlayan önemli parametreler şunlar olmuştur; sanayileşme, teknolojik araçların artması, kentleşme, göç ve mimari planlama. Bütün bunlar, kent ve spesifik olarak evin rasyonel bir şekilde inşa edilmesini ortaya çıkarmıştır. Fakat yaşanan gelişmeler yalnızca evin nasıl ve nerede inşa edilmesini belirlememiş, aynı zamanda evin iç mekânlarının dizaynını, evin içerisindeki ilişki biçimini ve ev ile kamusal alan arasındaki bağlantıları da dönüştürmüştür.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ev, insanlığın yerleşik hayata geçmesini ve uygarlığın başlangıcını sembolize etmektedir. Yerleşik hayat ile beraber kentler oluşmaya başlamıştır. Bu nedenle kentler medeniyetin beşiği olarak ifade edilmektedir. Kentler inşa edilirken en önemli mekânlarından birisi hiç şüphesiz ev olmuştur. Ev insanların toplumsallaşma sürecinin ilk adımıdır. Bu sebeple kültür, inanç, değer gibi birçok unsur burada vuku bulmuştur. Ancak birçok konuda olduğu gibi ev tasavvuru da yer ve zamana göre farklılıklar göstermektedir. Batı medeniyeti açısından incelendiğinde; Antik Yunan, Roma, Ortaçağ ve Modern çağda ev tasavvurunun benzer ve farklı özellikler taşıdığı görülmüştür. Antik Yunan'da ev, agora meydanlarının etrafında kurularak gelişmiştir. Burada agora, merkezi bir konumdadır. Roma döneminde ise merkezi konumu formlar almış ve etrafında evler inşa edilmiştir. Antik Yunan ve Roma'da önce meydan, sonra evler kurularak kent yapısı oluşturulmuştur. O dönemde evler, kentin korunması amacıyla uygun olarak inşa edilmiştir. Mimari açıdan incelendiğinde, evlerin yüksek duvarları ve çok az penceresi bulunmaktadır. Antik Yunandan modern çağa kadar, ev üretimin mekânı olmuştur. Ortaçağ döneminde ev benzer özellikler taşımıştır. Roma döneminde olduğu gibi evler din dışı bir mekân olarak tasavvur edilmemiştir. Evin yapımına başlarken tanrının rızasını almak adına dualar edilmiştir. Ev ibadet mekânı olarak kullanılmıştır. Roma döneminde olduğu gibi ev yalnızca tarımın gerçekleştiği alanlarda değil, ticaretin olduğu alanlarda da inşa edilmiştir. Antikçağdan Ortaçağa kadar ev, kadın ile birlikte anılmıştır. Modern dönem ile birlikte kadınların fabrikalar ve diğer mesleki işlerde çalışması kadını evden uzaklaştırmıştır. Yine ortaçağa kadar genel olarak evlerin içerisinde özel alan bulunmamaktadır.

Aydınlanma ile başlayan, sonrasında birçok önemli gelişmeyi ortaya çıkaran modernlik düşüncesi, kentleri de etkilemiştir. Modern dönem ile birlikte büyük kentler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu kentler, modern mimari anlayışına dayalı tekniklerle inşa edilmiştir. Kentlerin önemli mekânı olan ev, bu dönemle birlikte büyük bir değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Örneğin bir meta olarak evin alınıp satılması bu dönemde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sanayi devrimi ile birlikte modern kentlerin inşa edilmesi hızlanmıştır. Bunun en önemli nedeni sanayi devrimiyle birlikte kırdan kente kitlesel göçlerin yaşanmasıdır. Bu durum, konut sorununu doğurmuştur. Ekonomik, demografik ve teknolojik faktörler yüksek katlı binaları ortaya çıkarmıştır. Modern dönemle birlikte, evin içerisinde özel alanlar oluşmaya başlamıştır. Ev, bu dönemde de en mahrem mekân olma özelliğini korumuştur. Batı dünyasında bireyselleşmenin artmasıyla birlikte, evlerde yalnız yaşama biçimi ortaya çıkmıştır. Bu durum, evlerin küçük bir şekilde inşa edilmesine neden olmuştur. Kamusal alanın tehlikeli, korkulu ve riskli durumları karşısında ev, her zaman güvenli bir mekân olarak görülmüş ve gerekli önlemler alınarak inşa edilmiştir. Modern teknolojiyle birlikte hem kent hem de ev büyük dönüşüm yaşamıştır. Ev içerisine birçok yeni araçlar girmiştir. Bu araçlarla birlikte insan ile ev arasındaki ilişki de dönüşmüştür. Günümüzde artış gösteren akıllı konut mimarileri bu dönüşümün önemli bir örneğini teşkil etmektedir.

Nihai olarak, medeniyetin başlangıcından itibaren ortaya çıkan ev, mekân ve zaman açısından, evin nasıl tasavvur edildiği, zamanla nasıl bir değişim ve dönüşüm yaşadığı betimlenmiştir. Bu çalışma, batı medeniyeti açısından ev tasavvuruna odaklanarak, makro ölçekte bir anlama çabası içerisinde olmuştur. Bu anlamda, batı medeniyetinin ev tasavvuru hakkında teorik bir bilgi sahibi olmak açısından önem taşıdığı söylenebilir. Ancak bu konuda yapılacak olan çalışmalarda spesifik olarak mikro ölçekli bir araştırma yapılabilir. Örneğin Batı kentlerinde bulunan evler

karşılaştırılmalı bir şekilde incelenebilir. Veya batı medeniyetinin geçirdiği değişim ve dönüşümlere rağmen ev tasavvuru ile ilgili varlığını koruyarak devam eden özellikler olup olmadığına odaklanılabilir.

KAYNAKÇA

- Agca-Varoglu, F. G. (2021). "Staying at home": A Rhythmanalysis of Self-quarantine. In V. Bozkurt, G. Dawes, H. Gulerce, & P. Westenbroek (Eds), The Societal impacts of COVID-19: A transnational perspective (pp. 45-62). Istanbul, Turkey: Istanbul University Press. <https://doi.org/10.26650/B/SS49.2021.006.04>
- Alver, K. ve Boz, D. (2017). Önsöz. K. Alver ve D. Boz (Der.), Mekân hikâyeleri (ss. 13-15). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aries, P. ve Duby, G. (2006). Özel hayatın tarihi 1: Roma imparatorluğu'ndan 1000 yılına. (Çev. T. Ilgaz). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Atalar, M. K. (2012). Hristiyan Batı medeniyeti modern Batı medeniyeti, *Hece Dergisi*, 186/187/188, 397-422.
- Aymard, M. (2008). *Mekânlar*. (Çev. N. Erkut). F. Braudel. (Der.), Akdeniz: Tarih, mekân, insanlar ve miras (ss. 117-137). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bachelard, G. (2013). *Mekânın poetikası*. (Çev. A. Tümertekin). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bağlı, M. (2016). *Modern ontolojik güven bağlamında insan ve Mekân/ev (Hâne): Bir mekân sosyolojisi denemesi*. A. Can (Der.), Teori ile pratik arasında mekân (ss. 13-39). İstanbul: Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları.
- Benevolo, L. (2006). *Avrupa tarihinde kentler*. (Çev. N. Nirven). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Berry, J. (2016). Boundaries and control in the Roman house. *Journal of Roman Archaeology*, 29, 125-141.
- Blakely, E. J. ve Snyder, M. G. (1997). *Fortress America: Gated communities in United States*. The Brookings Institution Press, Washington.
- Braudel, F. (2015). *Akdeniz tarih, mekân, insanlar ve miras*. (Çev. N. Erkut ve A. Derman). İstanbul: Metis Yayınları.
- Canatan, K. (2012). *Batı kenti*. K. Alver (Der.). Kent sosyolojisi (ss. 91-105). Ankara: Hece Yayınları.
- Cansever, T. (2015). *Bir şehir kurmak: Turgut Cansever'le konuşmalar*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- Çınar, A. (2013). *Modernizm, kent ve toplum*. Bursa: Emin Yayınları.
- Eliade, M. (1991). *Kutsal ve dindışı*. (Çev. M. A. Kılıçbay). Ankara: Gece Yayınları.
- Elias, N. (2000). *Uygarlık süreci*. (Çev. E. Ateşman). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Engels, F. (2020). *Konut sorunu*. (Çev. E. Özalp). İstanbul: Yordam Kitap.
- Freud, S. (2011). *Uygarlığın huzursuzluğu*. (Çev. H. Barışcan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Göka, Ş. (2001). *İnsan ve mekân*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Güler, G., & Çakmak, F. (2024). İnsan-Mekân-Kimlik ilişkisinde bir hafıza bileşeni olarak kapılar: Urfa geleneksel ev kapı örnekleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* (64), 83-98. DOI: 10.17498/kdeniz.1586816
- Günçan, M. A. (1993). 19. yy Avrupa mimarlık hareketlerinin ve batılılaşmanın Osmanlı konut mimarisine etkileri. Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Harvey, D. (2013). *Paris, modernitenin başkenti*. (Çev. B. Kılınçer). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- İslâm Ansiklopedisi. (2003). *Medeniyet*. Mekân (Cilt. 28, ss. 296-301, 550-552), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.
- Karakaş, M. (2015). Modern planlama ve postmodern mimari arasında kent. *Üsküdar Kültür, Sanat ve Medeniyet Dergisi*, 1, 39-45.
- Karakaş, M. (2019). *Kent, mekân ve toplum: Mekân sosyolojisine giriş*. M. Karakaş, (Ed.), Kent, Mekân ve Toplum (ss. 15-40). İstanbul: Tezkire Yayınları.
- Karakaş, M., Sala, B., Aykut, G., Bozkurt, R., Dilekli, Z., ve Gencer, M. (2022). Covid-19 salgını sürecinde evin kullanımına ilişkin sosyolojik bir analiz. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 724-742.
- Karatay Dilekli, Z., ve Koyuncu, A. A. (2024). Covid-19 pandemisi bağlamında risk toplumunda ev ve iktidar ilişkileri. *İdealkent*, 16(45), 1731-1752.
- Kılıçbay, M. A. (1993). *Şehirler ve kentler*. Ankara: Gece Kitapları.
- Kuppinger, P. (2012). Kahire'de yeni güvenlik siteleri. (Çev. Ş. Geniş). *Kent Araştırmaları Dergisi*, 6, 10-39.
- Kurtuluş, H. (2011). Yeni bir sosyo-mekânsal form olarak kapalı yerleşmeler. *Ege Mimarlık Dergisi*, 2 (77): 18-21.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın üretimi*. (Çev. I. Ergüden). İstanbul: Sel Yayıncılık.

- Mumford, L. (2013). *Tarih boyunca kent: Kökenleri, geçirdiği değişimler ve geleceği*. (Çev. G. Koca ve T. Tosun). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Owens, E. J. (2000). *Yunan ve Roma dünyasında kent*. (Çev. C. Bilsel). İstanbul: Homer Kitabevi.
- Platon,. (2021). *Yasalar*. (Çev. F. Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Ritzer, G. (2016). *Büyüsü bozulmuş dünyayı büyülemek*. (Çev. F. Payzın). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Schwartz-Cowan, R. (1976). The "Industrial Revolution" in the home: Household technology and social change in the 20th century. *The Johns Hopkins University Press and the Society for the History of Technology* 17(1), 1-23.
- Sennett, R. (2008). *Ten ve taş: Batı uygarlığında beden ve şehir*. (Çev. T. Birkan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sennett, R. (2013). *Gözün vicdanı: Kentin tasarımı ve toplumsal yaşam*. (Çev. S. Sertabiboğlu ve C. Kurultay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sennett, R. (2013a). *Kamusal insanın çöküşü*. (Çev. S. Durak ve A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Solinas, P. (2008). *Aile*. (A. Derman çev.). F. Braudel, (Ed.). Akdeniz: Tarih, mekân, insanlar ve miras (190-214). İstanbul: Metis Yayınları.
- Şakar, C. (2014). Baudelaire ve modern kent: Çirkinin güzelliği, kötünün iyiliği, *Hece Dergisi*, Sayı. 210/211/212, 427-436.
- Tekin, F. (2019). Hafıza ortamından tüketim nesnesine dönüşen ev. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi* 5(11), 253-273.
- Turna, E. A. ve Usta, G. (2021). Covid-19 pandemisi'nde evin değişimi ve evde çalışma ortamları. *Mimarlık Fakültesi Dergisi* 3(2), 115-128.
- Wallace-Hadrill, A. (1988). *The social structure of the Roman house*. Papers of the British school at Rome, 56, 43–97. <http://www.jstor.org/stable/40310883>
- Weber, M. (2000). *Şehir: Modern kentin oluşumu*. D. Martindale ve G. Neuwirth (Ed.). (Çev. M. Ceylan). İstanbul: Bakış Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

THE CONCEPT OF HOME IN WESTERN CIVILIZATION IN THE CONTEXT OF CITY, SPACE AND SOCIETY

Introduction and Research Purpose: Each period has its own spirit and examples of this spirit embodied in space. The study's consideration of the concept of home in Western civilization has made it difficult for us to make periodic categorizations. Therefore, a general perspective is presented to understand the emergence and changing forms of the concept of home in Western civilization. There is no single definition that explains Western civilization. However, every attempt at reading necessarily requires categorizations. Therefore, there must be certain compartments in which we will define Western civilization. In general, Western civilization is categorically addressed as follows: "Ancient Greece, Roman period, Middle Ages and Modern age". In this study, the concept of home in Western civilization is evaluated by dividing it into four different periods.

Literature Review: Studies on home space in Turkish literature have increased during and after the pandemic (Agca-Varoglu, 2021; Karakaş et al., 2022; Dilekli Karatay and Koyuncu, 2024; Turna and Usta, 2021). It is thought that this study, which specifically addresses home space in terms of Western civilization, urban and sociological relations, will make an important contribution to the literature.

Methodology and Findings: Depending on the purpose of the study, the historical development and transformation of these spaces are detailed. Therefore, a theoretical, contextual, integrative and historical evaluation is made in the study based on the literature review.

Conclusions and Recommendation: The house symbolizes people's survival and the beginning of civilization. Cities began to form with settled life. For this reason, cities are expressed as the cradle of civilization. One of the most important places when cities were built was undoubtedly the house. The house is the first step of people's socialization process. For this reason, many things such as culture, belief, and value took place here. However, as in many subjects, the concept of the house also varies according to place and time. Thinking of Western civilization; Ancient Greece, Rome, the original and modern age have seen similar and different characteristics of the concept of the house. In Ancient Greece, the house was established around the agora squares and developed. Here, the agora is a central view. In the Roman period, its central position was formed and houses were built around it. In Ancient Greece and Rome, the city structure was established by first establishing the square, then the houses. The houses in that period were built in accordance with the purpose of protecting the city. It can be adjusted architecturally, the houses have high walls and very few windows. It has been the place of house production from Ancient Greece to the modern age. The house in the century had similar characteristics. As in the Roman period, houses were not conceived as non-religious places. Prayers were made to gain God's approval when starting the construction of the house. The house was used as a place of worship. As in the Roman period, houses were built not only in areas where agriculture increased, but also in areas where trade was present. From ancient times to classical times, the house was associated with women. With the modern period, women's factories and other professional jobs were removed from their homes. Again, in general, there was no private space in houses until society. The idea of modernity, which started with the Enlightenment and later brought about many important developments, also affected cities. With the modern period, large cities began to emerge. These cities were built with techniques based on modern architectural understanding. The house, which was an important place in cities, experienced a great change and transformation with this period. For example, the buying and selling of houses as a commodity continued during this period. Especially with the industrial revolution, the construction of modern cities accelerated. The most important reason for this was the mass migration from rural to urban areas with the industrial revolution. This situation gave birth to housing. Large buildings began to be built. Economic, demographic and technological factors have led to the emergence of high-rise buildings. With the modern era, private spaces began to form inside the house. The house has maintained its feature of being the most private space in this period. With the growth of individualization in the Western world, living alone is preferred. The preference for living alone has been the reason for the construction of small houses. The public area has always been created as a safe place against dangerous, fearful and emerging events and has been built by taking the necessary precautions. With modern technology, both the city and the house have undergone a great transformation. Many new tools have been placed inside the house. With these tools, the relationship between people and the house has also transformed. Smart housing architectures, which exhibit this year's growth, constitute an important example of this history. Finally, the house that emerged since the emergence of the relationships of civilization, how the house was conceived in terms of space and time, how it changed and transformed, has been described. This study has attempted to understand at a macro level by focusing on the perspective and conception of Western civilization. In this direction, the forces that are important in terms of having theoretical knowledge about the conception of the house in Western civilization. However, a micro research can be done on this subject according to the details to be done. For example, houses in Western cities can be examined in a harmonious way. Or, despite the changes and transformations in the progress of Western civilization, the features that continue to preserve the assets related to the concept of home can be focused on.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>		RECEP BOZKURT		
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>		KENT, MEKÂN VE TOPLUM BAĞLAMINDA BATI MEDENİYETİNDE EV TASAVVURU		
Tarih <i>Date</i>		29.11.2025		
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) Manuscript Type (Research Article, Review etc.)		Derleme Makalesi		
Yazarların Listesi / List of Authors				
<i>Sıra</i> <i>No</i>	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Recep BOZKURT	100	-	-